

КУЛЬТУРА 8

Лекція #14:

***ТРАДИЦІЇ
ТОВАРИСЬКО-
ГРОМАДСЬКОГО
ЖИТТЯ***

- ❖ Український народ ще в давнині створив цілу серію форм громадського співжиття (community life) і високий рівень товариської культури.
- ❖ Громадські структури зберігали порядок і справедливість (fairness) в селі та в місті; звичаєве право (customary law); суспільні норми злагіднювали відносини між людьми; а свята єднали людей у громаду.

❖ Громадські структури склалися із:

- Громада
- Віче, або громадський сход
- Братства та сестрицтва
- Молодечі громади
- Парубочі громади
- Дівочі громади
- Громадські свята

ГРОМАДА

- ❖ Це склад усіх родин і господарств (farms) села або околиці.
- ❖ Головні функції громади включали:
 - Адміністрація життя на селі
 - Збирати податки
 - Розслідування злочинів вчинені на території села
 - Судити членів громади
 - Полагоджувати конфлікти

- ❖ У визначені часи відбувалися сходи громади (community meetings)
- ❖ Громада вибирала *старосу / віта* (head of the village) та інших урядників (council members), щоб керувати щоденними справами.
- ❖ Така форма організації знана в Україні ще з давніх часів.
- ❖ У княжих часах, громада була znana як «верв» або «мир».

ГРОМАДСЬКИЙ СХОД

- ❖ Це традиційна українська форма демократичного самоурядування (self-governance).
- ❖ За княжих часів такі збори називалися «*віче*» а за козацьких називалися «*рада*».
- ❖ Для вирішення важливих справ, староста скликав *сход* (теж називається *віче, копа, копні збори*).

- ❖ Віче теж відбувалося у визначений селянами час, часто в ті самі дні в році.
- ❖ Брати участь у віче мали право тільки голови родин, тобто найстарші чоловіки кожної родини в селі.
- ❖ Підчас віче вибирали *старосу* / *війта* та інших урядників села.

❖ Також вирішували справи громади, як наприклад:

- будови чи направи мостів чи доріг;
- розглядали конфлікти про межі та землевласність;
- конфлікти між селянами;
- стосунки із поміщиками (landlords);
- відносини із іншими селами;
- порушення громадських порядків і звичаїв; тощо...

МІСТА

- ❖ Мали свої власні форми самоурядування.
- ❖ Міщани вільних міст (ті котрі втішались Магдебургським правом) самі вибирали свій уряд.
- ❖ Цей уряд включав *головного радника* (mayor) та *радників* (aldermen), яктакож і *лавників* які розглядали судові розправи.

БРАТСТВА І СЄСТРИЦТВА

- ❖ Це були церковні організації, які діяли при парафіях (parochial organizations).
- ❖ Вони дбали за свої храми; допомагали бідним, хворим, сиротам і вдовам; опікувалися парохіяльною школою; влаштовували парохіяльні свята.

МОЛОДЕЧІ ГРОМАДИ

- ❖ Це були традиційні об'єднання молодих людей які організувалися за статтю і віком.

ПАРУБОЧІ ГРОМАДИ

- ❖ Склалися із нежонатих парубків, які під проводом вибраного *отамана* / *берези* виконували важливі роботи в селі.
- ❖ Вони організували: коляду; ведення кози; вирубували хрест на річці в підготовці до Водохрещя; збирали харч чи гроші бідним; направляли дороги чи мости; і так далі.

ДІВОЧІ ГРОМАДИ

- ❖ Складалися із незаміжних дівчат, які під проводом вибраної *отаманшої* дбали про товариське життя села.
- ❖ Вони підготовляли: обстановку й харчування для молодечих святкувань, («вечорниці» та «вулиця»); підготовляли хороводи на Великдень, Купала, обжинків, тощо; підготовляли дівич вечорі; і так далі.

ГРОМАДСЬКІ СВЯТА

- ❖ Це свята в яких брала участь уся громада села, у призначені дні, чи пори року.
- ❖ Ці свята включали:
 - Храмівий празник
 - Толока
 - Вечорниці
 - Вулиця

ХРАМОВИЙ ПРАЗНИК

- ❖ Це свято для відзначення дня святого, на честь якого чи якої названо місцеву церкву.
- ❖ У цей день люди не працювали.
- ❖ Сходилося усе село до церкви на величаву відправу, а опісля влаштовували великий спільний обід на майдані перед церквою.
- ❖ Щедро пригощали бідних та гостей із інших сіл.

ТОЛОКА

- ❖ Це спільна, добровільна праця громади на допомогу родинам, що потерпіли від пожежі (fire) чи повені (flooding); бідним родинам; удовам; священникові; та усім потребуєчим.
- ❖ Зокрема сходилася громада коли потрібно було звести (build) або відбудувати хату, чи іншу споруду.
- ❖ це одна із найдавніших форм колективної взаїмодопомоги.

- ❖ Толоку влаштовували в другий день свят, в день коли люди вважали що працювати для себе це гріх.
- ❖ Участь брали всі люди на селі, від молодих до старих.
- ❖ Толока відбувалася в піднесеному настрої, з піснями та жартами.
- ❖ Толока завершувалася вечерею у домі господаря, на знак подяки.
- ❖ Людям допомагали з любови, і навіть без такої винагороди.

ВЕЧОРНИЦІ

- ❖ Це організовані товариські зустрічі молоді, які відбувалися підчас осені і зими.
- ❖ Вечорниці справлялися в домі бездітної вдови.
- ❖ Спершу дівчата збиралися щоб вишивати чи прясти, говорити та співати.

- ❖ Потім приходили хлопці, і заважали дівчатам жартами, співами та збитками (pranks), небелицями (nonsense).
- ❖ Обов'язувала чемна та моральна поведінка, чого пільгувала господиня вечорниць.
- ❖ Вечорниці кінчалися не пізніше півночі.
- ❖ Інколи, вечорниці тривали до ранку, і їх називали «досвітки».

ВУЛИЦЯ

- ❖ Це організовані товариські зустрічі молоді, які відбувалися підчас літа коли можна було відбути танці надворі.
- ❖ Місце зустрічей були різні, на майдані біля церкви, на поляні, біля річки, чи лиш *«на вулиці»*.
- ❖ Часто всенічна забава, вулиця відбувалася з музикою, танцями і безконечними співами.